

УДК 355.48(477)(470:477)“2014/2022”:070.48(430)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/93-1-6>

В'ячеслав ОНИЩАК,
orcid.org/0009-0003-2191-117X
аспірант кафедри історії України та правознавства,
молодший науковий співробітник науково-дослідного сектору
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) vonuschak@ukr.net

АНЕКСІЯ КРИМУ ТА ВІЙНА НА ДОНБАСІ У СВІТЛІ НІМЕЦЬКОЇ ПРЕСИ: МЕДІА-АНАЛІЗ МАТЕРІАЛІВ DIE ZEIT (2014–2015 РР.)

У статті аналізується висвітлення анексії Криму та початку війни на Донбасі у німецькій пресі на прикладі видання *Die Zeit* за 2014–2015 роки. Дослідження фокусується на тому, як німецькі журналісти трактували політичні, безпекові та гуманітарні аспекти конфлікту, а також як формувалося уявлення про росію, Україну та європейську політику реагування. Особлива увага приділяється аналізу тональності публікацій, акцентів на міжнародній дипломатії, санкціях проти РФ та ролі Німеччини в Європейському Союзі. Результати показують, що медіадискурс *Die Zeit* поєднував критичну оцінку дій Росії з висвітленням внутрішніх суперечностей європейської політики, що відображало поступове усвідомлення стратегічних ризиків для безпеки ЄС та України. **Методологічно** робота поєднує елементи контент-аналізу та дискурсивного підходу, що дозволяє простежити еволюцію журналістських оцінок і аргументацій у динамічному контексті початку російсько-українського конфлікту. **Наукова новизна** дослідження полягає у комплексному медіа-аналізі висвітлення анексії Криму та війни на Донбасі в німецькій пресі на прикладі *Die Zeit* у 2014–2015 роках. Дослідження вперше систематизує підходи німецьких журналістів до подій в Україні, виявляє домінуючі наративи, тональність публікацій та їхній вплив на формування європейського розуміння кризи. **Висновки.** Висвітлення анексії Криму та війни на Донбасі у *Die Zeit* підкреслювало загрози для європейської безпеки та порушення міжнародного права Росією. Матеріали висвітлювали політичні, економічні та гуманітарні аспекти конфлікту, формуючи комплексне розуміння подій і демонструючи важливість підтримки України для стабільності регіону. Загалом, німецька преса виступала важливим інструментом формування громадської думки та політичних позицій щодо міжнародної кризи. У висновках зазначено, що медіадискурс *Die Zeit* 2014–2015 років формує образ України як важливого тесту для європейської солідарності та спроможності Заходу захищати засадничі принципи міжнародного порядку.

Ключові слова: анексія, російсько-українська війна, німецька преса, *Die Zeit*, медіанаратив, дипломатичний вимір.

Vyacheslav ONYSCHAK,
orcid.org/0009-0003-2191-117X
Postgraduate Student at the Department of Ukraine's History and Law,
Junior Research Fellow at the Research Sector
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) vonuschak@ukr.net

THE ANNEXATION OF CRIMEA AND THE WAR IN DONBAS IN THE LIGHT OF THE GERMAN PRESS: MEDIA ANALYSIS OF DIE ZEIT MATERIALS (2014–2015)

The article analyzes the coverage of the annexation of Crimea and the beginning of the war in Donbas in the German press using the example of the publication *Die Zeit* for 2014–2015. The study focuses on how German journalists interpreted the political, security and humanitarian aspects of the conflict, as well as how perceptions of Russia, Ukraine and the European policy response were formed. Particular attention is paid to the analysis of the tone of the publications, the emphasis on international diplomacy, sanctions against the Russian Federation, and the role of Germany in the European Union. The results show that *Die Zeit's* media discourse combined a critical assessment of Russia's actions with coverage of the internal contradictions of European politics, which reflected a gradual awareness of strategic risks to the security of the EU and Ukraine. The methodological robot supports elements of content analysis of the discursive approach that allows us to trace the evolution of journalistic assessments and argumentative and dynamic Context of the Russian-Ukrainian conflict. **The scientific novelty** of the study lies in the comprehensive media analysis of the coverage of the annexation of Crimea and the war in Donbas in the German press using the example of *Die Zeit* in 2014–2015. The study, for the first time, systematizes the approaches of German journalists to events in Ukraine, reveals the dominant narratives, the tone of publications and their influence on the formation of the European understanding of the crisis. **Conclusions.** *Die Zeit's* coverage of the annexation of Crimea and the war in Donbas highlighted threats to European security and Russia's violations of international law. The materials covered the political, economic, and humanitarian aspects of the conflict, forming a comprehensive understanding

of the events and demonstrating the importance of supporting Ukraine for the stability of the region. Overall, the German press served as an important tool in shaping public opinion and political positions regarding the international crisis. The records show that the period 2014–2015 is a rock form Use the liquid test for the solidarity of the people West's ability to defend the rear principle of the multi-purpose chain.

Key words: annexation, Russian-Ukrainian war, German press, Die Zeit, media narrative, diplomatic dimension.

Постановка проблеми. Анексія Криму та початок війни на Донбасі у 2014–2015 роках стали ключовими викликами для європейської безпеки та міжнародного права. Німецькі медіа, зокрема Die Zeit, відіграли важливу роль у формуванні громадської думки та політичного дискурсу щодо цих подій. Однак недостатньо досліджено, яким чином висвітлення конфлікту у німецькій пресі впливало на сприйняття України, росії та реакцію європейських інституцій, а також які наративи і тональність домінували у медіадискурсі в перші роки конфлікту.

Мета дослідження. Проаналізувати матеріали німецької преси (Die Zeit) 2014–2015 років щодо анексії Криму та війни на Донбасі з метою виявлення ключових наративів, тональності висвітлення та взаємозв'язку медіадискурсу з формуванням європейської політики щодо України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Російсько-українська війна уже стала явищем, яке активно вивчають історики, політологи, соціологи, журналісти, економісти, юристи, військовики тощо. Звичайно, що роботи у цьому плані вистарчить не одному поколінню. Зокрема впершу чергу зупинимось на різних аспектах, які знайшли своє відображення у працях істориків. Так, впершу чергу відзначимо узагальнюючі праці В. Смоля, С. Кульчицького, Л. Якубової (Смолій, Кульчицький, Якубова, 2016; Якубова, 2018). Характер і періодизацію російсько-української війни визначено у працях В. Ільницького, М. Галіва, В. Старки, О. Куцької, О. Карпенко (Ільницький, Старка, Галів, 2022; Галів, Ільницький, 2023; Ільницький, Куцька, 2023; Галів, Ільницький, Карпенко, 2024). Бачення польських і британських оглядачів вивчали Василь Ільницький, Віталій Тельвак та Юлія Талалай (Ільницький, Тельвак, Талалай, 2024; Ilnytskyi, Telvak, 2024; Telvak, Ilnytskyi, 2023). Формування політики пам'яті про російсько-українську війну розглядали Василь Ільницький та Роман Царик (Ільницький & Царик 2024a; Ільницький & Царик 2024b; Ільницький, 2025). Важливе методологічне значення має дослідження Юрія Офіцинського (Офіцинський, 2018; Офіцинський, 2022). Проте окремі праці у яких би аналізувалося німецьке видання відсутні. Цим і зумовлюється актуальність та необхідність нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Анексія Криму та збройний конфлікт на Донбасі стали не лише геополітичними подіями, а й потужними дискурсивними конструктами в європейському медіапросторі. У цьому контексті публікації німецького тижневика Die Zeit 2014–2015 рр. становлять важливий емпіричний матеріал для дослідження механізмів формування політичних смислів, інтерпретацій міжнародних конфліктів та медіа-репрезентацій «іншого». Аналіз матеріалів Die Zeit дозволяє виокремити кілька провідних тематичних блоків:

По-перше, інтерпретація анексії Криму як порушення міжнародного права та європейського безпекового порядку. Цей підхід чітко простежується у працях Й. Йоффе («Der Regelbruch»), М. Туманна («Russlands Verletzung»), а також у колективних аналітичних статтях («Test the West»). Автори наголошують на безпрецедентності дій Росії після завершення «холодної війни» та підкреслюють кризу існуючої системи міжнародних правил.

По-друге, значна увага приділяється особистості Володимира Путіна та логіці російської зовнішньої політики. У статтях М. Туманна («Was will er?», «Der Atem in Putins Nacken») і Т. Гільдебрандта («Skrupellos und kühn») російський лідер постає як ключовий актор, що діє з позицій ревізйонізму, імперської традиції та прагнення відновити статус великої держави.

По-третє, публікації репортажного характеру (А. Бота, В. Бауер) фокусуються на людському вимірі конфлікту – трансформації ідентичностей, повсякденному житті населення Донбасу та Криму, досвіді війни й насильства. Зокрема, стаття «Dann ist man plötzlich russisch» (Aden M., Bittner J. Dann ist man plötzlich russisch. Die Zeit. Nr. 13. 2014) демонструє, як анексія змінює правовий і соціальний статус мешканців півострова.

Аналіз публікацій Die Zeit 2014–2015 рр. свідчить, що анексія Криму та війна на Донбасі інтерпретуються в німецькому медіа-дискурсі не лише як регіональний конфлікт, а як симптом глибокої трансформації міжнародного порядку. Теоретично ці матеріали репрезентують поєднання ліберально-нормативного та конструктивістського підходів, у яких медіа відіграють ключову роль у формуванні політичної реальності.

Події Революції гідності, усунення президента Віктора Януковича та подальша анексія Криму російською Федерацією стали для німецьких медіа одним із найсерйозніших викликів у висвітленні міжнародної політики після холодної війни. Газета *Die Zeit* у перші місяці 2014 р. опублікувала низку аналітичних матеріалів, у яких простежується перехід від емоційної підтримки протестного руху до комплексного осмислення наслідків української кризи для всієї Європи.

У статті А. Боти «Unser Pfand in Kiew» (Bota A. Unser Pfand in Kiew. *Die Zeit*. Nr. 10, 27.02.2014) аналізується ситуація в Україні після повалення режиму Януковича. Авторка підкреслює, що зміна влади не розв'язала ключових проблем держави: корупції, впливу олігархів і слабкості інституцій. Водночас Україна перебувала у складному економічному становищі та потребувала значної зовнішньої допомоги. Окрему увагу приділено геополітичному виміру кризи – можливості використання росією політичного вакууму для посилення свого впливу. Бота наголошує, що події в Києві мають стратегічне значення для Європи, оскільки йдеться про зіткнення різних моделей міжнародної політики (Bota A. Unser Pfand in Kiew. *Die Zeit*. Nr. 10, 27.02.2014).

Тему внутрішніх і зовнішніх викликів продовжує Йохен Біттнер у статті «Nach der Revolte, vor dem Kampf» (Bittner J. Nach der Revolte, vor dem Kampf. *Die Zeit*. Nr. 10, 27.02.2014). Автор зазначає, що перемога Майдану не означала завершення трансформаційних процесів. Новий уряд зіткнувся з ослабленими державними інституціями, тиском з боку Росії та відсутністю єдиної позиції ЄС щодо підтримки України. Німеччина, за спостереженням Біттнера, намагалася балансувати між підтримкою Києва та збереженням діалогу з Москвою, що засвідчує внутрішню дилему європейської політики.

Мотивацію російських дій аналізує Майкл Туманн у статті «Russlands Verletzung» (Thumann M. Russlands Verletzung. *Die Zeit*. Nr. 10, 27.02.2014). Він розглядає події в Києві як символічну поразку Кремля та загрозу концепції «руського мира». Демократичний протест в Україні сприймався російською владою як виклик власній легітимності, що зумовлювало готовність Москви вдатися до демонстрації сили, зокрема через військову присутність у Криму. Публікація, написана до формального початку анексії, свідчить про високий рівень аналітичного прогнозування та усвідомлення потенційних ризиків для європейської безпеки.

Ціннісний вимір подій 2014 р. представлений в інтерв'ю Елізабет фон Тадден «Hoffnung heißt

hier: Demokratie» (von Thadden E. Hoffnung heißt hier: Demokratie. *Die Zeit*. Nr. 13, 20.03.2014), у якому київський соціолог Дмитро Хуткий пояснює, що сучасна українська ідентичність ґрунтується на демократичних і громадянських цінностях. Він характеризує «референдум» у Криму як нелегітимний і наголошує на його проведенні в умовах військового контролю. Хуткий також заперечує уявлення про глибокий регіональний поділ України, посилаючись на соціологічні дані, які засвідчують стабільну підтримку незалежності та європейського курсу серед більшості населення.

У підсумку матеріали *Die Zeit* 2014 року формують образ України як суспільства, для якого демократичний вибір є ключовим елементом національної ідентичності, а українська криза постає не лише регіональною проблемою, а й викликом для європейської системи безпеки та цінностей.

У березні 2014 року *Die Zeit* остаточно переорієнтовує інтерпретацію подій в Україні з внутрішньополітичної кризи на системний виклик європейському порядку безпеки. Анексія Криму розглядається як насильницька зміна кордонів та переломний момент у післявоєнній історії Європи.

У колонці Йозефа Йоффе «Russlandverstehet» (Joffe J. Russlandverstehet. *Die Zeit*. Nr. 13, 20.03.2014) політика В. Путіна визначається як політика сили та «гри з нульовою сумою», несумісна з принципами післяхолодновоєнного порядку. Нерішучість Заходу, за автором, створює умови для подальшої експансії Росії, тоді як демократичний розвиток України сприймається Кремлем як загроза власній легітимності.

Ці висновки систематизовано у статті Т. Гільдебрандт, М. Туманна та Б. Ульріха «Test the West» (Hildebrandt T., Thumann M., Ulrich B. Test the West. *Die Zeit*. Nr. 11, 06.03.2014), де дії Росії інтерпретуються як свідоме використання інституційної повільності демократичних держав. Окупація Криму постає як контрольована військово-політична операція, замаскована під «народне повстання», що ґрунтується на запереченні української державності. Вирішальна роль у формуванні західної відповіді відводиться Німеччині та канцлеру А. Меркель.

Політичну позицію німецької еліти фіксує інтерв'ю з Н. Реттеном «Skrupellos und kühn» (Hildebrandt T. «Skrupellos und kühn». *Die Zeit*. Nr. 11, aktualisiert 07.03.2014), у якому дії Росії однозначно кваліфікуються як агресія та порушення міжнародного права. Наголошується на необхідності єдиної реакції ЄС і НАТО, включно з економічними санкціями.

Економічний аспект кризи окреслено в публікації «Wem tut es mehr weh?» (Brost M., Schieritz

М., Vorholz F. Wem tut es mehr weh?. *Die Zeit*. Nr. 11, 06.03.2014), де сформульовано дилему ефективності санкційного тиску без значних втрат для Заходу.

Загалом публікації *Die Zeit* фіксують перехід німецького дискурсу від емпатійного опису українських подій до концептуалізації анексії Криму як фундаментального виклику європейській безпеці, міжнародному праву та політичній єдності Заходу.

Публікації *Die Zeit* навесні 2014 року фіксують формування санкційного дискурсу як альтернативи військовій ескалації та водночас як індикатора внутрішніх суперечностей західної політики. Символом цієї амбівалентності стає паралельність дипломатичних траєкторій Німеччини: участь А. Меркель у кризових самітах ЄС і одночасні переговори віцеканцлера З. Габріеля в Москві, що відображає напруження між нормативною відповідальністю та економічним прагматизмом.

Стаття «Wem tut es mehr weh?» (Brost M., Schieritz M., Vorholz F. Wem tut es mehr weh?. *Die Zeit*. Nr. 11, 06.03.2014) закладає рамку санкцій як інструмента економічного стримування з двостороннім ефектом. Автори констатують, що ініціатива санкцій походить переважно від США, які пропонують «іранський сценарій» фінансової ізоляції, однак наголошують на обмеженій застосовності цієї моделі до Росії через її іншу економічну вагу та глибоку інтегрованість у європейські ринки. Попри значні валютні резерви РФ, *Die Zeit* вказує на її структурну вразливість: залежність від енергоекспорту, технологічну відсталість, корупцію та відтік капіталу.

Ключовим елементом аналізу стає енергетична взаємозалежність: ЄС істотно залежить від російських нафти й газу, тоді як Росія критично залежить від європейського ринку збуту. Цей «ланцюг взаємної вразливості» робить санкції політично необхідними, але економічно ризикованими, насамперед для Німеччини. Звідси виникає ідея адресних санкцій проти еліт як компромісу між тиском і самозбереженням.

Атлантичний вимір кризи представлено в інтерв'ю з Джеймсом Л. Джонсом (Klingst M. «Sprich sanft, und trage einen Knüppel». *Die Zeit*. Nr. 12, 13.03.2014), яке віддзеркалює ранню недооцінку ескалаційного потенціалу Кремля. Джонс визнає незаконність анексії Криму, але інтерпретує дії Путіна через призму історичної травми та логіки імперського реваншу, підтримуючи поєднання санкцій, стриманої дипломатії та посилення обороноздатності НАТО. Центральною стає метафора «говорити тихо, але тримати палицю», що

резонує з редакційною лінією *Die Zeit* – балансом між пацифістською традицією та необхідністю сили.

Колонка Йозефа Йоффе «Der Regelbruch» (Joffe J. Der Regelbruch. *Die Zeit*. Nr. 12, 13.03.2014) концептуалізує анексію Криму як злам післявоєнного європейського порядку: вперше з 1945 року кордони в Європі змінено силою. Йоффе відкидає аргументи «превентивної оборони» та історичної легітимації, трактуючи російські дії як неоімперіалізм, несумісний із нормами нової Європи. Порушення правил постає не лише як правова, а як цивілізаційна загроза європейському співіснуванню.

Енергетичний аспект доповнює Ф. Форгольд (Vorholz F. Unangenehm verflochten. *Die Zeit*. Nr. 12, 13.03.2014), який показує, що короткострокової фізичної нестачі енергії ЄС не зазнає, однак структурна інфраструктурна залежність від Росії створює довготривалу стратегічну слабкість.

Інтелектуальну провокацію становить гостьова стаття Й. Баберовського «Zwischen den Imperien» (Baberowski J. Zwischen den Imperien. *Die Zeit*. Nr. 12, 13.03.2014), де агресія Росії пояснюється імперською спадковістю та нерозв'язаними історичними травмами. Автор не виправдовує війну, але критикує Захід за нерозуміння історичної суб'єктності України та постімперської логіки Кремля, що формує один із пояснювальних шаблонів німецького дискурсу 2014–2015 років.

Подальші матеріали («Helfen Sanktionen gegen Russland?» *Die Zeit*, Nr. 13, 20.03.2014) фіксують коливання між санкціями як «альтернативою війні» та страхом торговельної ескалації. *Die Zeit* показує, що санкційна політика є повільною, дорогою і вимагає готовності Заходу прийняти власні втрати. Водночас вона стає ключовим інструментом нової «фінансової холодної війни», де замість танків використовуються ринки капіталу та регуляторні механізми.

У статті «Stolz, Europäer zu sein» (Krupa M., Thumann M. Stolz, Europäer zu sein. *Die Zeit*. Nr. 13, 20.03.2014) кримська криза інтерпретується як каталізатор європейської суб'єктності: ЄС постає як «м'яка наддержава», здатна діяти єдино через право, санкції та нормативну привабливість. Конфронтація з Росією парадоксально зміцнює європейську ідентичність і формує новий наратив Європи як простору свободи та правової визначеності.

Узагальнюючи, публікації *Die Zeit* весни 2014 року фіксують перехід від політичного коментування до структурного аналізу війни: санкції осмислюються як центральний інструмент стримув

мування, що водночас оголює економічні ризики, злам європейського порядку та межі післявоєнної моделі співіснування з Росією.

Статті німецького видання *Die Zeit* у 2014 році аналізували події в Україні через релігійну, економічну та геополітичну призму. Вольфганг Тільманн у статті «Kiew ist das russische Rom» показує, що для Путіна Київ і Крим мають сакральне значення, а релігійна риторика переплітається з політичними амбіціями Кремля (Thielmann W. Kiew ist das russische Rom. *Die Zeit*. Nr. 13, 20.03.2014). Московський патріарх Кирило використовує кризу в Україні для посилення впливу Російської православної церкви, а суперечка між православними юрисдикціями відображає політичне протистояння Москви та Києва.

Економічний вимір кризи розкриває Марк Шіріц, описуючи міжнародну допомогу Україні через МВФ, ЄС, США та Світовий банк. Вона мала стримати фінансовий колапс і символізувати підтримку Заходу, проте критично висвітлювалася системна корупція, неефективне управління та соціальна напруга. Репортаж Вольфганга Бауера «Твій останній прапор» (Bauer, W. Ihre letzte Flagge. *Die Zeit*. Nr. 14, 27.03.2014) показує людський вимір анексії Криму на прикладі українських морських піхотинців, змушених обирати між честю та життям, тоді як багато хто з особового складу перейшов на бік окупантів.

Політичні та стратегічні аспекти висвітлювалися у статтях про нову європейську політику стримування Росії, роль НАТО та ЄС, а також внутрішньонімецькі реакції. Дональд Туск та журналісти *Die Zeit* наголошували на енергетичній незалежності, колективній обороні та солідарності Заходу як ключах протидії російській агресії. Німецькі автори, зокрема Бернд Ульріх та Йорг Лау, відзначали внутрішній розкол суспільства та кризи довіри до Заходу, що полегшувало Кремлю маніпуляції, і підкреслювали необхідність санкцій та зміни парадигми «східної політики» Німеччини – від інтеграції та діалогу до стримування і реалістичної оцінки імперських амбіцій Москви.

Журналіст Бернд Ульріх критикує байдужість європейської політичної еліти під час російської агресії проти України, наголошуючи, що Захід не готовий використати свою економічну та військову перевагу. Він описує метод Путіна як подвійно асиметричну війну: військова перевага над слабшим противником на чужій території поєднується з інформаційною війною проти Заходу, де його аргументи збігаються з антиамериканськими та антиглобалістськими настроями. Нездатність ЄС мислити категоріями сили та відірваність від гео-

політичних реалій перетворює його на ослаблену структуру, тоді як російський авторитарний проєкт ґрунтується на домінуванні. Ульріх підкреслює, що гуманізм, відкритість і солідарність ЄС – це його справжня сила, а вибори 25 травня мають стати референдумом за здатність Європи протистояти авторитарним викликам.

Майкл Туманн досліджує ідеологічну основу політики Путіна, яка поєднує етнонаціоналізм і неоімперський євразійський проєкт, утворюючи «симфонію влади»: православ'я, націоналізм, радянська ностальгія та військова гордість зміцнюють державу і персональну владу Путіна. Однак подвійність ідеології створює ризик: націоналістична експансія суперечить євразійській концепції, послаблюючи довіру союзників (Казахстан, Білорусь). Агресія проти України підтримує контроль Кремля над настроями, які він сам розбудив, і може перетворити обмежені операції на некерований процес національної ейфорії та агресії (Thumann M. Was will er?. *Die Zeit*. Nr. 20, 08.05.2014).

Навесні 2014 року Україна опинилася на межі війни через ескалацію сепаратистських рухів на сході та російське втручання. Журналісти Майкл Туманн і Аліса Бота у серії репортажів *Die Zeit* документують дипломатичні спроби уникнути конфлікту, створення паралельних збройних формувань, хаос у Маріуполі та Слов'янську, а також загрозу розпаду державності. За посередництва ОБСЄ та німецьких і американських політиків проводилися переговори, намагалися забезпечити вибори й контроль за кордоном, але вирішальний вплив мала Москва, без конструктивної позиції якої дипломатія була обмеженою.

Президентські вибори 2014 року ознаменували прагнення українців до незалежності та європейського курсу. Обрання Петра Порошенка символізувало легітимізацію державності, проте країна залишалася розділеною: на сході діяв сепаратизм, в умовах хаосу влада покладалася на олігархів і добровольчі батальйони. Захід запровадив м'які економічні санкції проти Росії, які лише частково стримували агресора, тоді як Київ, підтриманий Німеччиною, намагався поєднати дипломатію, реформування та стабілізацію безпеки, усвідомлюючи, що мир і розвиток можливі лише за умови зупинки війни та конструктивної взаємодії з Москвою.

У статті «Фатальна невдача» Schneider M. Tödliches Versagen. *Die Zeit*. Nr. 31, aktualisiert 07.08.2014) німецький літературознавець і медіатеоретик Манфред Шнайдер розмірковує над трагедією збитого малайзійського рейсу MH17,

поєднуючи публіцистичний аналіз із філософсько-історичною рефлексією. Він виходить із припущення, що літак був уражений російською зенітною ракетою «Бук-М1», запущеною проросійськими бойовиками, і називає це фатальною помилкою, що мала водночас технічний і політичний вимір.

М. Шнайдер звертає увагу на моральний парадокс: людству важко усвідомити, що така катастрофа могла статися через звичайний збій або непорозуміння. Війна, на його думку, не визнає випадковостей: суспільство завжди шукає навмисний злочин і конкретного винуватця, уособлення зла. Потреба персоналізувати трагедію, покласти відповідальність на «велику фігуру» – політика чи диктатора – стає психологічним механізмом, який часто визначає політичні реакції.

Автор проводить історичні паралелі: людство не змогло усвідомити випадковість вбивства ерцгерцога Франца Фердинанда у 1914 році, що спричинило Першу світову війну. Серія дрібних помилок і безглузких рішень призвела до катастрофи, яку політики інтерпретували як зумисний акт змови. Шнайдер стверджує, що історія частіше підкоряється випадковості й абсурду, аніж раціональному порядку, і наводить приклади від погодних умов під Ватерлоо до невдалого замаху на Гітлера, що змінювали хід історії. Водночас, визнаючи роль випадку, він підкреслює необхідність політичної відповідальності тих, хто створює умови для трагедій.

Стаття «На полі трупів» (Schneider M. Tödliches Versagen. *Die Zeit*. Nr. 31, aktualisiert 07.08.2014) описує, як після катастрофи МН17 на сході України розгорнулася багаторівнева криза. Проросійські сепаратисти порушували базові міжнародні правила роботи зі зломками й тілами, тоді як у медіапросторі точилася пропагандистська війна. Сцени мародерства стали символом морального падіння сторони, що контролювала територію, і асоціювалися з іменем Володимира Путіна.

Міжнародна реакція була різною: США заявляли про «величезний масив доказів» російського постачання зброї, Нідерланди переживали загальнонаціональну жалобу, а Росія будувала власну версію подій, покладаючи провину на Україну. ЄС виявився розділеним, від жорстких позицій Варшави та Балтії до обережності Берліна й Парижа. Головний висновок авторів: катастрофа МН17 стала моральним лакмусом для Європи, підкресливши необхідність єдності та системної реакції на російську агресію.

Бернд Ульріх у статті «Світ збожеволів – і що нам робити?» (Ulrich B. Die Welt ist verrückt –

und was machen wir? *Die Zeit*. Nr. 36, 02.09.2014) стверджує, що кризи 2014 року оголили стратегічну розгубленість Заходу. Провали втручання і невтручання, ослаблення інструментів зовнішньої політики, посилення авторитарних режимів та націоналізмів, а також зміцнення позицій Китаю – усе це створює нові виклики для Європи та США. Ульріх закликає відновити стратегічну спроможність і переоцінити принципи зовнішньої політики, поєднавши інтереси та ідеали.

Ще один автор Вольфганг Бауер у статті «З лопатами проти танків» (Bauer W. Mit Spaten gegen Panzer. *Die Zeit*. Nr. 37, 18.09.2014) описує життя Маріуполя під час війни, де страх поєднується з непохитністю місцевих мешканців. Городяни готуються до оборони власними силами, беручи участь у будівництві укріплень, символічно демонструючи опір і збереження гідності.

Аліса Бота у статті «З усією енергією» (Bota A. Mit aller Energie. *Die Zeit*. Nr. 38, 25.09.2014) наголошує, що навіть у разі припинення вогню заморожений конфлікт створює довгострокову загрозу для України та Європи. Вона пропонує підвищувати ціну російського імперіалізму через фінансові та енергетичні санкції і нагадує про урок недовіри до Москви, підкреслюючи, що відмова України від ядерної зброї зробила її кордони вразливими.

Таким чином, аналіз німецьких журналістів і мислителів показує, що трагедія МН17 стала не лише актом війни, а й дзеркалом європейської свідомості. Вона виявила моральні дилеми, політичну розгубленість Заходу, а також важливість солідарності, системного реагування і моральної стійкості у світі, де випадковість і наслідки трагічних помилок можуть визначати хід історії.

Окрім цього Аліса Бота в низці статей аналізує ситуацію на Донбасі восени 2014 р., показуючи розрив між офіційним перемир'ям і реальною війною. Перемир'я не забезпечує безпеки, а сепаратистські утворення, підтримувані Росією, проводять нелегітимні вибори, посилюючи ізоляцію регіону від України. Населення виснажене війною, а спроби Києва утримати контроль обмежені слабкою військовою та економічною спроможністю держави. Донбас дедалі більше перетворюється на «заморожений конфлікт», де формальна належність до України не гарантує фактичної інтеграції.

В контексті енергетичної залежності Йозеф Йоффе (Joffe J. «Einkreisung»? *Die Zeit*. Nr. 14, 27.03.2014; Joffe J. Russlandverstehet. *Die Zeit*. Nr. 13, 20.03.2014) розглядає російську агресію. Він показує, що анексія Криму й контроль частини Донбасу – символічні перемоги, а реальна потуга

Росії обмежена ресурсною економікою, демографічною кризою та відсутністю конкурентних інститутів. Справжня сила держави у XXI столітті вимірюється економічною стійкістю, інноваціями та верховенством права, а не військовими демонстраціями.

Підсумовуючи, дослідники наголошують: припинення вогню – шанс для стабілізації, але воно не може перетворитися на політику ілюзій. Європа має діяти рішуче та координовано, поєднуючи стримування агресії з готовністю до

діалогу, а Україна – балансувати між боротьбою за територіальну цілісність і прагненням миру. Реальна стабілізація можлива лише за наявності політичної волі, економічних засобів і дотримання міжнародного права.

Перспективним напрямом подальшого дослідження є поглиблений аналіз впливу німецьких та європейських медіа на формування сприйняття українського конфлікту, зокрема ролі журналістських наративів у конструюванні образу росії та України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галів М., Ільницький В. Характер сучасної російсько-української війни (2014–2023): вітчизняний історіографічний дискурс. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Історія*. 2023. Вип. 13/55. С. 47–73.
2. Галів М., Ільницький В., Карпенко О. Проблематика геноциду Росії щодо українців в українських засобах масової інформації (2022–2024). *Новітня доба*. 2024. Вип. 12. С. 75–96.
3. Ільницький В. Організаційні, нормативні та концептуальні засади політики пам'яті України щодо сучасної російсько-української війни. *Віснь Європи* / [головний редактор Л. Лазурко]. Львів-Дрогобич: Півсвіт, 2025. Випуск 6. С. 197–214.
4. Ільницький В., Царик Р. Матеріально-культурні аспекти увічнення пам'яті українських захисників і захисниць під час російсько-української війни (2014–2024). *Вісник Черкаського університету. Серія історичні науки*. 2024. Вип. 2. С. 105–116.
5. Ільницький В., Царик Р. Пізнавально-інформаційні та виховні заходи щодо ушанування пам'яті учасників і жертв російсько-української війни (2014–2024). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 81 (2). С. 4–13.
6. Ільницький В., Царик Р. Формування історико-меморіального наративу сучасної російсько-української війни. *Українські історичні студії*. 2025. Вип. 17(59). С. 213–224.
7. Ільницький В., Куцька О. Періодизація російсько-української війни (2014–2022) в українському науковому дискурсі. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*. 2023. Вип. 13/55. С. 162–177.
8. Ільницький В., Старка В., Галів М. Російська пропаганда як елемент підготовки до збройної агресії проти України. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 5. С. 43–55. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.05.043>
9. Ільницький В., Тельвак В., Талалай Ю. Сучасна російсько-українська війна на шпальтах «The British Army Review» (2022–2024). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*. 2024. Спецвипуск. С. 130–146.
10. Офіцинський Ю. Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2013–2017 років). Ужгород: РІК-У, 2018. 312 с.
11. Офіцинський Ю.Р. Російсько-українська війна 2014–2018 pp. (за матеріалами газети The New York Times). Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» (03 – Гуманітарні науки). Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», Міністерство освіти і науки України, Ужгород, 2022. 240 с.
12. Смолій В., Кульчицький С., Якубова Л. Донбас і Крим в економічному, суспільно-політичному та етнокультурному просторі України: історичний досвід, модерні виклики, перспективи (Аналітична доповідь). Київ: Ін-т історії України НАН України, 2016. 616 с.
13. Якубова Л. «Русский мир» в Україні: на краю прірви. Київ: Кліо, 2018. 384 с.
14. Aden M., Bittner J. Dann ist man plötzlich russisch. *Die Zeit*. Nr. 13. 2014.
15. Baberowski J. Zwischen den Imperien. *Die Zeit*. Nr. 12, 13.03.2014.
16. Bauer W. Mit Spaten gegen Panzer. *Die Zeit*. Nr. 37, 18.09.2014.
17. Bauer, W. Ihre letzte Flagge. *Die Zeit*. Nr. 14, 27.03.2014.
18. Bittner J. Nach der Revolte, vor dem Kampf. *Die Zeit*. Nr. 10, 27.02.2014.
19. Bota A. «Schaut, was sie getan haben». *Die Zeit*. Nr. 20, 08.05.2014.
20. Bota A. Mit aller Energie. *Die Zeit*. Nr. 38, 25.09.2014.
21. Bota A. Unser Pfand in Kiew. *Die Zeit*. Nr. 10, 27.02.2014.
22. Brost M., Schieritz M., Vorholz F. Wem tut es mehr weh?. *Die Zeit*. Nr. 11, 06.03.2014.
23. Hildebrandt T., Thumann M., Ulrich B. Test the West. *Die Zeit*. Nr. 11, 06.03.2014.
24. Hildebrandt T. «Skrupellos und kühn». *Die Zeit*. Nr. 11, aktualisiert 07.03.2014.
25. Hildebrandt T. Was kann sie?. *Die Zeit*. Nr. 20, 08.05.2014.
26. Ilnytskyi V., Telvak V. Ukraine Under the Conditions of the Second Year of Existential War in Analysts' Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk East European Historical Bulletin*. 2024. Issue 31. Pp. 218–237. DOI: 10.24919/2519-058X.31.306344

27. Joffe J. «Einkreisung»? *Die Zeit*. Nr. 14, 27.03.2014.
28. Joffe J. Russlandverstehet. *Die Zeit*. Nr. 13, 20.03.2014.
29. Joffe J. Der Regelbruch. *Die Zeit*. Nr. 12, 13.03.2014.
30. Krupa M., Thumann M. Stolz, Europäer zu sein. *Die Zeit*. Nr. 13, 20.03.2014.
31. Klingst M. «Sprich sanft, und trage einen Knüppel». *Die Zeit*. Nr. 12, 13.03.2014.
32. Lau J., Heuser U. J. Helfen Sanktionen gegen Russland?. *Die Zeit*. Nr. 13, 20.03.2014.
33. (o. A.) Feuer des Nationalismus. *Die Zeit*. Nr. 20, 08.05.2014.
34. Ruge E. Der Krieg gegen Russland. *Die Zeit*. Nr. 20, 08.05.2014.
35. Schneider M. Tödliches Versagen. *Die Zeit*. Nr. 31, aktualisiert 07.08.2014.
36. Telvak V., Ilnytskyi V. A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*. 2023. Issue 27. Pp. 249–258. DOI: 10.24919/2519-058X.27.281552
37. Thielmann W. Kiew ist das russische Rom. *Die Zeit*. Nr. 13, 20.03.2014.
38. Thumann M. Russlands Verletzung. *Die Zeit*. Nr. 10, 27.02.2014.
39. Thumann M. Was will er?. *Die Zeit*. Nr. 20, 08.05.2014.
40. Thumann M. Der Atem in Putins Nacken. *Die Zeit*. Nr. 31, aktualisiert 24.07.2014.
41. Ulrich B. Die Welt ist verrückt – und was machen wir?. *Die Zeit*. Nr. 36, 02.09.2014.
42. Ulrich B. Wir Dekadenten. *Die Zeit*. Nr. 20, 08.05.2014.
43. van Middelaar L. Mehr als Geld und gute Worte. *Die Zeit*. Nr. 20, 08.05.2014.
44. Vorholz F. Unangenehm verflochten. *Die Zeit*. Nr. 12, 13.03.2014.
45. von Thadden E. Hoffnung heißt hier: Demokratie. *Die Zeit*. Nr. 13, 20.03.2014.

REFERENCES

1. Haliv, M., Ilnytskyi, V. (2023). Kharakter suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2023): vitchyzniani istoriogra fichnyi dyskurs [The Nature of the Modern Russian-Ukrainian War (2014–2023): Domestic Historiographical Discourse]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya: Istorii, 13/55*, 47–73. [in Ukrainian].
2. Haliv, M., Ilnytskyi, V., Karpenko, O. (2024). Problematyka henotsydu Rosii shchodo ukrainskykh zasobakh masovoi informatsii (2022 – 2024) [The issue of the genocide of Russia against Ukrainians in the Ukrainian mass media (2022–2024)]. *Novitnia doba, 12*, 75–96. [in Ukrainian].
3. Ilnytskyi, V. (2025). Orhanizatsiini, normatyvni ta kontseptualni zasady polityky pamiaty ukrainy shchodo suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny [Organizational, normative, and conceptual foundations of Ukraine's memory policy regarding the ongoing russian-ukrainian war]. *Axis Europae, 6*, 197–213. doi: 10.69550/3041-1467.6.326258 [in Ukrainian].
4. Ilnytskyi, V., Tsaryk, R. (2024). Materialno-kulturni aspekty uvichnennia pamiaty ukrainskykh zakhysnykiv i zakhysnyts pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2024) [Material-cultural aspects of commemorating the memory of the Ukrainian defenders during the russo-ukrainian war (2014–2024)]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya istorychni nauky, 2*, 105–116.
5. Ilnytskyi, V., Tsaryk, R. (2024). Piznavalno-informatsiini ta vykhovni zakhody shchodo ushanuvannia pamiaty uchasnykiv i zhertv rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2024) [Cognitive, informational and educational measures to honor the memory of participants and victims of the Russian-Ukrainian war (2014–2024)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, 81 (2)*, 4–13.
6. Ilnytskyi, V., & Tsaryk, R. (2025). Formuvannia istoryko-memorialnoho naratyvu suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny [Formation of the historical-memorial narrative of the modern russian-ukrainian war]. *Ukrainski istorychni studii – Ukrainian Historical Studies, 17(59)*, 213–224. [in Ukrainian].
7. Ilnytskyi, V., & Kutska, O. (2023). Periodyzatsiia rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2022) v ukrainskomu naukovomu dyskursi [Periodization of the Russian-Ukrainian war (2014–2022) in Ukrainian scientific discourse]. *Problemy humanitarnykh nauk. Seriya Istorii – Problems of the humanities. Series: History, 13/55*, 162–177. [in Ukrainian].
8. Ilnytskyi, V., Starka, V., Haliv, M. (2022). Rosiiska propaganda yak element pidhotovky do zbroinoi agresii proty Ukrainy [Russian propaganda as an element of preparation for armed aggression against Ukraine]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal, 5*, 43–55. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.05.043> [in Ukrainian].
9. Ilnytskyi, V., Telvak, V., Talalai, Yu. (2024). Suchasna rosiisko-ukrainska viina na shpaltakh «The British Army Review» (2022 – 2024) [The Modern Russian-Ukrainian War in the Columns of “The British Army Review” (2022 – 2024)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya Istorii, Spetsvypusk*, 130–146. [in Ukrainian].
10. Ofitsynskyi, Yu. (2018). Suchasna rosiisko-ukrainska viina (za materialamy hazety «The New York Times» 2013–2017 rokiv) [Modern Russian-Ukrainian War (based on materials from the newspaper “The New York Times” 2013–2017)]. Uzhhorod: RIK-U. 312 s. [in Ukrainian].
11. Ofitsynskyi, Yu. R. (2022). Rosiisko-ukrainska viina 2014–2018 rr. (za materialamy hazety The New York Times) [Russian-Ukrainian War 2014–2018 (based on materials from the newspaper The New York Times)]. Kvalifikatsiina naukova pratsia na pravakh rukopysu. Dysertatsiia na здобuttia naukovoho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 032 «Istorii ta arkhеологiia» (03– Humanitarni nauky). Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Uzhhorodskiy natsionalnyi universytet», Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Uzhhorod. 240 s. [in Ukrainian].
12. Smolii, V., Kulchytskyi, S. i Yakubova L. (2016). Donbas i Krym v ekonomichnomu, suspilno-politychnomu ta etnokulturnomu prostori Ukrainy: istorychnyi dosvid, moderni vyklyky, perspektyvy (Analitychna dopovid) [Donbas and

Crimea in the Economic, Socio-Political and Ethnocultural Space of Ukraine: Historical Experience, Modern Challenges, Prospects (Analytical Report)]. Kyiv: In-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy. 616 p. [in Ukrainian].

13. Yakubova, L. (2018). «Russkyi myr» v Ukraini: na kraiu prirvy [“Russian World” in Ukraine: on the Edge of the Precipice]. Kyiv: Klio. 384 p. [in Ukrainian].

14. Aden, M., Bittner, J. (2014). Dann ist man plötzlich russisch [Then suddenly you're Russian]. *Die Zeit – The time*. Nr. 13. [in German]

15. Baberowski, J. (2014). Zwischen den Imperien [Between the empires]. *Die Zeit – The time*. Nr. 12, 13.03.2014. [in German]

16. Bauer, W. (2014). Mit Spaten gegen Panzer [Using shovels against tanks]. *Die Zeit – The time*. Nr. 37, 18.09.2014. [in German]

17. Bauer, W. (2014). Ihre letzte Flagge [Your last flag]. *Die Zeit – The time*. Nr. 14, 27.03.2014. [in German]

18. Bittner, J. (2014). Nach der Revolte, vor dem Kampf [After the revolt, before the fight]. *Die Zeit – The time*. Nr. 10, 27.02.2014. [in German]

19. Bota, A. (2014). «Schaut, was sie getan haben» [«Look what they've done»]. *Die Zeit – The time*. Nr. 20, 08.05.2014. [in German]

20. Bota, A. (2014). Mit aller Energie [With all your energy]. *Die Zeit – The time*. Nr. 38, 25.09.2014. [in German]

21. Bota, A. (2014). Unser Pfand in Kiew [Our pledge in Kyiv]. *Die Zeit – The time*. Nr. 10, 27.02.2014. [in German]

22. Brost, M., Schieritz, M., Vorholz, F. (2014). Wem tut es mehr weh? [Who does it hurt more?]. *Die Zeit – The time*. Nr. 11, 06.03.2014. [in German]

23. Hildebrandt, T., Thumann, M., Ulrich, B. (2014). Test the West. *Die Zeit – The time*. Nr. 11, 06.03.2014. [in German]

24. Hildebrandt, T. (2014). «Skrupellos und kühn» [«Ruthless and bold»]. *Die Zeit – The time*. Nr. 11, aktualisiert 07.03.2014. [in German]

25. Hildebrandt, T. (2014). Was kann sie? [What can she do?]. *Die Zeit – The time*. Nr. 20, 08.05.2014. [in German]

26. Ilnytskyi, V., Telvak, V. (2024). Ukraine Under the Conditions of the Second Year of Existential War in Analysts' Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk East European Historical Bulletin*, 31, 218–237. DOI: 10.24919/2519-058X.31.306344 [in English]

27. Joffe, J. (2014). «Einkreisung»? [«Encirclement»?]. *Die Zeit – The time*. Nr. 14, 27.03.2014. [in German]

28. Joffe, J. (2014). Russlandverstehere [Russia understander]. *Die Zeit – The time*. Nr. 13, 20.03.2014. [in German]

29. Joffe, J. (2014). Der Regelbruch [The breaking of the rules]. *Die Zeit – The time*. Nr. 12, 13.03.2014. [in German]

30. Krupa, M., Thumann, M. (2014). Stolz, Europäer zu sein [The breaking of the rules]. *Die Zeit – The time*. Nr. 13, 20.03.2014. [in German]

31. Klingst, M. (2014). «Sprich sanft, und trage einen Knüppel» [«Speak softly, and carry a club»]. *Die Zeit – The time*. Nr. 12, 13.03.2014. [in German]

32. Lau, J., Heuser, U. J. (2014). Helfen Sanktionen gegen Russland? [Do sanctions against Russia help?]. *Die Zeit – The time*. Nr. 13, 20.03.2014. [in German]

33. (o. A.) Feuer des Nationalismus [Fire of nationalism] (2014). *Die Zeit – The time*. Nr. 20, 08.05.2014. [in German]

34. Ruge, E. (2014). Der Krieg gegen Russland [The war against Russia]. *Die Zeit – The time*. Nr. 20, 08.05.2014. [in German]

35. Schneider, M. (2014). Tödliches Versagen [Fatal failure]. *Die Zeit – The time*. Nr. 31, aktualisiert 07.08.2014. [in German]

36. Telvak, V., Ilnytskyi, V. (2023). A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 27, 249–258. DOI: 10.24919/2519-058X.27.281552 [in English]

37. Thielmann, W. (2014). Kiew ist das russische Rom [Kyiv is the Russian Rome]. *Die Zeit – The time*. Nr. 13, 20.03.2014. [in German]

38. Thumann, M. (2014). Russlands Verletzung [Russia's violation]. *Die Zeit – The time*. Nr. 10, 27.02.2014. [in German]

39. Thumann, M. (2014). Was will er? [The breath on Putin's neck]. *Die Zeit – The time*. Nr. 20, 08.05.2014. [in German]

40. Thumann, M. (2014). Der Atem in Putins Nacken [The breath on Putin's neck]. *Die Zeit – The time*. Nr. 31, aktualisiert 24.07.2014. [in German]

41. Ulrich, B. (2014). Die Welt ist verrückt – und was machen wir? [The world is crazy – and what do we do?]. *Die Zeit – The time*. Nr. 36, 02.09.2014. [in German]

42. Ulrich, B. (2014). Wir Dekadenten [We decadents]. *Die Zeit – The time*. Nr. 20, 08.05.2014. [in German]

43. van Middelaar, L. (2014). Mehr als Geld und gute Worte [More than money and kind words]. *Die Zeit – The time*. Nr. 20, 08.05.2014. [in German]

44. Vorholz, F. (2014). Unangenehm verflochten [Uncomfortably intertwined]. *Die Zeit – The time*. Nr. 12, 13.03.2014. [in German]

45. von Thadden, E. (2014). Hoffnung heißt hier: Demokratie [Here, hope means: democracy]. *Die Zeit – The time*. Die Zeit. Nr. 13, 20.03.2014. [in German]

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.11.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.12.2025
Дата публікації: 30.12.2025